

Perník

**HELEN
OYEYEMI**

přeložil Petr Onufer

edice angloamerických autorů
ARGO

svazek 141

Perník

HELEN OYEYEMI

Z anglického originálu *Gingerbread*,
vydaného v roce 2019 nakladatelstvím
Picador v Londýně,
přeložil a doslov napsal Petr Onufer.
Odpovědný redaktor Martin Svoboda.
Korektury Anežka Dudková a Marcela Wimmerová.
Technický redaktor Milan Dorazil.
Ilustrace na obálce Veronika Holcová.
Grafická úprava a sazba Jana Vahalíková.
Vydalo nakladatelství Argo,
Milíčova 13, 130 00 Praha 3,
argo@argo.cz, www.argo.cz,
roku 2021 jako svou 4787. publikaci.
Vytiskla tiskárna Těšínské papírny.
První vydání.

ISBN 978-80-257-3684-5

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas
Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice
Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387
E-mail: odbyt@kosmas.cz
www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví
www.kosmas.cz.

1

Perník Harriet Leeové vás nepohladí po dušičce. Není v něm zapečená žádná nostalgie, žádné ozvuky nevinného požitkářství ani předškolního veselí. Není pokorný a není ani vysušený.

Když si vás Harriet předchází nebo se obává, že ji nesnášíte, podstrčí vám omláčenou plechovou dózu nacpanou perníkem a pak se diskrétně vzdálí; ještě předtím ovšem pokývá hlavou, usměje se a poprosí, abyste jí dózu vrátili, až se vám to bude hodit. Nevyjádří naději, že vám bude chutnat: on vám totiž chutnat bude. Možná si myslíte, že perník nemáte rádi. Inu... tak ochutnejte ten její. Jestli se vyhýbáte sacharidům, udělá vám ho z mandlové či kokosové mouky, a jestli nesnesete lepek, uhněte ho z mouky z pohanky nebo prosa, není problém.

Jeden milovník perníku kdysi Harriet řekl, že jíst její perník je jako pojídat pomstu. „Jako byste si pochutnávali na samotném srdci vyrvaném z člověka, který hrozně ublížil vaší lásce a myslel si, že mu to projde,“ rozváděl to. „Právě na tom srdci, rozemletém na prášek a říznutém kořením, solí a sirným sirupem, jako by se odměřil med, nechal se vzplanout jasným plamenem a vmísil do těsta spolu s roztavenou lžičkou. Jste génius. Navěky jste mi zničila život. Děkuju vám.“

„Já děkuju vám,“ odpověděla Harriet.

Peče dva druhy – ten první zuby rozlámete na střepy, do druhého se pěkně zakousnete. Oba jsou tmavé a od pohledu vás z nich bude bolet břicho. No a co? Stejně se z jídla hned po rozžvýkání stane nevábná kaše. Harriet někdy

lidem říká, že jde o starý rodinný recept a že přípravu a postup odkoukala od matky. To je sice pravda, ale zároveň je to v zájmu působivosti náležitě přikrášleno. Harrietina matka Margot perník dvakrát nemusí. Nad mísou stávala vždycky sama a hnětla těsto zařatou pěstí rohovníka.

Harriet Araminta Leeová s očima kolouška Bambiho se ovšem svému perníku v ničem nepodobá. Má-li nějakou auru, bude celá pastelová. Harriet je čtyřiatřicet, vždycky je oblečená o něco elegantněji, než je právě třeba, a punčochy si natahuje v rukavičkách, aby si na nich neudělala oko. Má lehounký andersajtánský přízvuk, jemně ho potlačuje, aby na lidi nepůsobila exoticky, a nelíbí se jí vlastní úsměv. Přesně řečeno se jí nelíbí, že na fotografiích vypadá její úsměv nepřirozeně. Takže usmívání nepřipadá v úvahu. Má však pocit, že se nemůže tvářit nevzrušeně, aniž by působila odměřeně, a tak zhusta přepíná mezi dvěma výrazy – jednomu říká ostražitý, druhému vstřícný, ačkoli rozdíl mezi nimi pozná jen ona sama. Jelikož její jméno není nijak neobvyklé, potkala v životě i jiné Harriet Leeové, Leighové a Liové. Úhrnem vzato je Harriet Leeová/Leighová/Liová drsňačka, padavka, citlivka a sympatická drzounka, požitkářka a puritánka. Jedna Harriet Leeová dělá přes den na poště a po večerech se věnuje stand-up comedy, další Harriet Liová provozuje psychoanalytickou praxi. Jedna Harriet Leeová je princezna z Essexu, jiná Harriet Leighová zas námořní důstojnice a ještě další Harriet Liová prodavačka natolik nepříjemná, že si člověk zapamatuje její jméno, aby si na ni mohl stěžovat u vedoucího. Naše Harriet je toho názoru, že značku Harriet Liová/Leighová/Leeová obohacuje o jediné: o kategorickou upřímnost. Její perník se vyznačuje stálostí. Přechází všechny okázalejší dárky. Květiny uvadnou a přijdou o své pestré okvětní plátky, na čokoládových lanýžích vyraší zelenkavá plíseň, ale Harrietin perník si dál dřepí v té své plechové dóze, o nic přitažlivější než v den, kdy dorazil, zároveň však o nic odpudivější.

Recept na perník pocházel z otcovy strany rodiny. Byl dílem ženy, která se Harrietinou prapraprababičkou stala tak, že zachránila život Harrietinu praprapradědkovi. Za jejich časů platilo, že odsouzení na smrt mohou být během veřejné popravě omilostněni. Než kat postrčil člověka k šibenici, učinil jeho jménem jeden dohazovačský pokus. *Je někdo ochoten sezdat se s touhle špínou?* nebo jak se to tehdy říkalo. Svatba vás očistila jako sám očištec. Stačilo, aby z davu vykročil jediný člověk a prohlásil, že se zaručí za odsouzencovu nápravu. Dělo se to zřídka, ale dělo se to. Pak ty dva bez prodlení oddali, aby si to ani jeden nemohl rozmyslet.

Z mravního úhlu či snad ze zorného úhlu věčnosti chápali mnozí veřejné popravě jako gesto usilující o jistou rovnováhu. Jiní je zase brali jako zábavnou podívanou, v životě Harrietiny prapraprababičky však kvůli onomu zvyku s omilostněním hrály veřejné popravě roli ne nepodobnou dnešním schůzkám naslepo či speed datingu. Realisticky založené osobě, která má jakous takous představu, co hledá, se tu nabízela spousta příležitostí. Na předchozích pěti popravách prapraprababičku její instinkt varoval. Tentokrát se však natlačila co nejbliž k šibenici, ocitla se vedle nějaké ženy, která štkala do luxusního kapesníčku, a přišlo jí zajímavé, že si dotyčná pořád otupává obličej, ač jí z očí neskanula jediná slza. Prababičku rovněž zaujalo i to, že žena neustále něco posunkuje k muži, který měl být zanedlouho popraven, a ten na to odpovídá nefalšovanými slzami. Otrhaný ničema a dáma v hedvábí. Když přečetli soupis jeho provinění, nabyla prapraprababička dojmu, že ačkoli je téměř nevyhnutelně provázelo násilí, jejich hlavním motivem byly peníze. Dívala se po očku na dámu v hedvábí, ta poslouchala s očima sklopenýma a kapesníček si přidržovala před ústy, aby zakryla, že se nejspíš usmívá. Prapraprababička se ještě jednou podívala na otrhaného ničemu a v duchu mu dala sbohem. Pomyslela si, že zemřít mladý je pro důvěřivce vlastně milosrdenství,

poněvadž když se člověk napálí až příliš často, zlomí ho to na duchu.

Když byl však praprapradědeček vyzván, aby pronesl poslední slova, pravil, že by to všechno provedl zas. Hlas se mu třásl natolik, že to musel několikrát zopakovat, než mu bylo vůbec rozumět. Horšího lháře aby pohledal. Prapraprababička si řekla, že to s ním zkusí.

V rodině se vyprávělo, že si spolu užili nemálo zábavy: pragmatická a muž, jehož důvěřivost málem stála život. Jeden měl víc trpělivosti, druhý zase víc rozhodnosti, co do odvahy na tom byli zhruba stejně, a tak se z jejich lásky rodilo možné i nemožné a nemuseli si nic vyčítat. Usnesli se, že si vezmou do pachtu polnost, pěstovali pro jejího majitele obilí a žili v podstatě vydáni na milost podnebí, které se tři čtyři roky po sobě projevovalo úžasně blahodárně, a pak si najednou všechny své dary vzalo nazpátek, sežehlo, zaplavilo a zmrazilo pole či hráblo šedavou rukou do půdy a zaškrtilo rašící výhonky u samého kořene. Nad hojnou úrodou se rodina nadmíru zaradovala a zděsila zároveň – ocitla se totiž pod drtivým tlakem dočasnosti, jako když člověk shrábne hromadu zlata, a to se pak promění v prach. A co se hubených let týče... Harrietini papraprapředci se vyhýbali modlitbě i provokaci. Probrali to ze všech stran a příroda jim připadala jako bytost, která je buďto krutá, nebo šílená. Nijak zvlášť se s ní netoužili dorozumívát, jen se ji snažili neurážet. Plo dili další a další děti, takže jich bylo pořád kolem patnácti, počítaje v to i ty, kdož byli jednou nohou v hrobě nebo se na tento svět brzy chystali přijít. Recept na perník patří mezi recepty z hubených let a je mezi nimi zcela výjimečný, protože u receptů z hubených let jde hlavně o to, aby se spotřebovalo úplně všechno a z nepoživatelného se stalo jakž takž jedlé. Podle žádného z nich se neudělá nic dobrého, jedině ten perník, ten je právě tak lahodný, jak je zapotřebí. Kdysi rodině zbývalo k snědku už jen žito prolezlé snětí a upotřebit ho bylo tak riskantní, že

si prapraprabababička pěkně nalámala hlavu nad tím, jak to zaonačit. Ke slovu přišly drahocenné přísady, hřejivá skořice, muškátový oříšek, hřebíček a zázvor, to nejlepší na konec. Po tomhle perníku se možná osypete, opuchnete a opotíte nebo vám odpadnou údy. Často na to nedošlo – často se přepečlivým prosíváním ze zrna vybralo tolik námelu, že se z žita připravoval jen běžný pokrm, nikoli rovnou ten poslední. Ale čistě pro všechny případy se perníkem sychovalo, aby se člověk do riskantního polykání nenutil, nýbrž tak činil rád.

Při pomyšlení na to provizorní vytěšňování strachu Harrietině matce dodnes naskakuje husí kůže. Skrývá se tak možnost volby, zajišťuje se tak, že člověk neodmítne, co mu maminka uchystala. Ať se děje, co se děje, hlady nebude. Margot Leeová má podezření, že se s tím receptem za ta léta všelijak čachrovalo. Ona sama ošidnou žitnou mouku nahradila moukou z pšenice, prolezlé červy a plesnivé kvůli vrtochům počasí. Ne že by se z ní někdo roznemohl, jen byla tak podřadná, že se nikde nedala prodat. A Margot perník nikdy neprodávala, ačkoli jej mockrát vyhandlovala za něco užitečného. Za informace, za nějakou tu laskavost, a ano, nejméně jednou i za trochu povolnosti. Ona mohla na oplátku nabídnout jen a jen perník, nic jiného nazbyt neměla.

Když si ten recept prochází Harriet, úplně vidí, jak v něm svorně spolupracují pragmatik s ideologem a přitom se na sebe znaveně usmívají. V jejím podání se perník peče v kuchyni v západním Londýně, naládované moderním vybavením, a výhradně z bio přísad. Změnilo se všechno vyjma perníku, ten v sobě pořád spojuje lahodu a nebezpečí. Takový Emerson se svým moudrem, že „každá věc se dá uchopit ze dvou stran“, by si s tím hlavu nedělal. I když i on dodává: „Pozor, ať za ni nevezmete z té nesprávné.“ Harriet si nikdy není jistá, jakou stranou vlastně svůj vlastní perník lidem podává. A ještě míň je jí to jasné od té doby, co má dceru: Perdita se narodila na konci onoho týdne v listopadu, kdy si stromy volí, zda padne panna, nebo orel, a listí se